

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Олександр БУРДЮЖА, 1992 р.н., громадянин України, освіта вища: у 2013 році закінчив Національний університет «Одеська юридична академія» і отримав повну вищу освіту за спеціальністю «Правознавство» та здобув кваліфікацію магістр права, з 2022 року – аспірант Національного університету «Одеська юридична академія», виконав акредитовану освітньо-наукову програму Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса (ОП 37285 Міжнародне право (293 Міжнародне право)).

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса від 18 березня 2025 року № 570-10 у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради **Хашматулли БЕХРУЗА**, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Рецензентів: **Катерини МАНУЇЛОВОЇ**, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мальвіни ГРУШКО, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Офіційних опонентів: **Світлани КАРВАЦЬКОЇ**, доктора юридичних наук, професора, в.о. завідувача кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Єлизавети ЛЬОВОЇ, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри державно-правових дисциплін інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ,

на засіданні 3 травня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» Олександр БУРДЮЖІ на підставі публічного захисту дисертації «Міжнародно-правовий механізм надання гуманітарної допомоги» за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

Дисертацію виконано в Національному університеті «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса.

Науковий керівник – Сурілова Олена Олексіївна, доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше в українській юридичній науці здійснено комплексне наукове дослідження міжнародно- правового механізму надання гуманітарної допомоги.

В результаті дослідження особисто дисертантом сформульовані нові наукові положення та висновки, зокрема:

Уперше:

- визначено історіографію становлення та розвитку міжнародно- правового механізму надання гуманітарної допомоги, зокрема виділено 8 етапів цього процесу, кожен з яких характеризується притаманними йому рисами, які пояснюються особливостями суспільного та технічного розвитку, формуванням новітніх викликів та загроз життю, гідності, здоров'ю людини та навколишньому природному середовищу.
- сформульовано авторське визначення поняття «гуманітарна допомога», як заходів з надання громадянам (цивільним або військовим) життєво необхідних предметів споживання (продуктів харчування, засобів гігієни, тощо) та /або притулку, та/ або психосоціальної підтримки та освіти та/або медичних, транспортних та інших життєво необхідних послуг у разі катастрофи будь -якої етіології, та/або заходів щодо поновлення якості довкілля, що здійснюються іноземними та вітчизняними донорами відповідно до принципів надання гуманітарної допомоги з метою забезпечення життя з гідністю, або сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, визначено співвідношення категорії «гуманітарна допомога» з категоріями благодійна та волонтерська допомога, гуманітарний та цивільний захист;
- доведено, що в системі міжнародного права виокремився міжгалузевий інститут «гуманітарна допомога», який вміщує норми міжнародного гуманітарного права, міжнародного права прав людини, міжнародного права катастроф та міжнародного екологічного права;
- обґрунтовано всеосяжне комплексне використання кластерного підходу в сфері надання та координації гуманітарної допомоги та розширення системи кластерів в контексті гуманітарної кризи в Україні, спричиненої агресією РФ. До існуючих 12 кластерів: (1. Продовольча безпека; 2. Здоров'я; 3. Логістика; 4. Освіта; 5. Харчування; 6. Захист; 7. Укриття; 8. Вода, санітарія; 9. Табори для розселення; 10. Відновлення; 11. Навчання; 12. Комунікації у надзвичайних ситуаціях) доцільно додати такі: 13. Розмінування; 14. Юридична допомога 15 Навколишнє природне середовище. 16. Військовополоненні та зниклі без вісті; 17 Повернення незаконно депортованих громадян, зокрема дітей; 18 Робота. Бізнес 19. Енергетика;

- обґрунтовано положення щодо кваліфікації перешкоджання наданню гуманітарної допомоги, її незаконного привласнення або перешкоджання гуманітарному доступу, як нелюдського поводження, тобто міжнародного злочину проти людяності та необхідності, у зв'язку з цим, доповнення Статуту Міжнародного кримінального Суду.

Удосконалено:

- наукові підходи щодо принципів надання гуманітарної допомоги, система яких має бути доповнена принципом загальної, але диференційованої відповідальності та принципом попередження та перестороги: принципом надання гуманітарного доступу; принципом координації та контролю гуманітарної допомоги; принципом поваги до принципів міжнародного права.

- тези щодо надання гуманітарного доступу, координації та контролю гуманітарної допомоги в контексті поваги до прав людини та міжнародного права;

- положення щодо доцільності застосування SWOT - аналізу та системи PESTE при визначенні потреб та засобів надання гуманітарної допомоги;

- положення щодо співвідношення гуманітарної політики Європейського Союзу з іншими політиками ЄС;

- наукові уявлення щодо участі України в Механізмі цивільного захисту ЄС та шляхи гармонізації законодавства України щодо цивільного захисту з правом ЄС.

Дістали подальшого розвитку:

- уявлення щодо шляхів вдосконалення міжнародно – правових механізмів надання гуманітарної допомоги з урахуванням викликів агресії РФ проти України;

- тези щодо основної ролі надання гуманітарної допомоги на етапі визначення ризиків, здійснення оцінки впливу на довкілля та інших превентивних заходів попередження гуманітарних катастроф;

- положення про роль гуманітарної допомоги на етапі відновлення постраждалих регіонів та забезпечення подальшого сталого розвитку.

За змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами).

Дисертація виконана українською мовою.

Здобувач має 10 наукових публікацій, зокрема: 4 наукові статті, опубліковані у фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, а також 6 тез доповідей на науково-практичних конференціях:

1. Сурілова О.О., Бурдюжа О.М. Правова природа інституту «гуманітарна допомога» як елементу системи міжнародного права. *Держава та регіони*. 2024. №2 (84). С. 62-67 URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/2_2024/13.pdf

2. Бурдюжа О.М. Генеза та правові засади діяльності ООН в сфері гуманітарної допомоги. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №6. С. 598-602 URL: http://www.lsej.org.ua/6_2023/138.pdf

3. Бурдюжа О.М. Діяльність міжнародного руху Червоного Хреста та Червоного Півмісяця в сфері надання гуманітарної допомоги. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №2. С. 520-524 URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/123.pdf

4. Бурдюжа О.М. Становлення та розвиток міжнародно-правового регулювання гуманітарної допомоги. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №11. С. 769-773 URL: http://www.lsej.org.ua/11_2022/187.pdf

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти) та висловили зауваження:

Хашматулла БЕХРУЗ, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», зазначив, що повністю погоджується з висновками шановних офіційних опонентів та рецензентів щодо актуальності та обґрунтованості дисертаційного дослідження, вказав, що практичний досвід Олександра Миколайовича дозволив йому виконати дисертаційне дослідження, зважаючи на те, що він працює в даній сфері. Констатував, що робота є самостійним, завершеним дослідженням, відповідає встановленим вимогам. Підвів підсумок, що підтримує дисертацію та буде голосувати «за».

Катерина МАНУЇЛОВА, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», критичні зауваження виклала у наданій рецензії та оголосила під час виступу, під час дискусії висловила слова вдячності дисертанту та науковому керівнику за те, що свого часу допомогла здобувачу порадами щодо вибору теми дисертації, тому що дана тема є актуальною та буде актуальною, погодившись з тим, як відзначила Єлизавета Олегівна, тому зазначила, що ті питання, які під час захисту були підняті дисертантом є вкрай важливими та актуальними і надають поштовх для подальшого вивчення і розвитку тематики. Вказала, що незважаючи на те, що вже є певні міжнародні стандарти та міжнародні механізми, реалії сучасного світу свідчать все ж таки про

чисельні труднощі їх реалізації, що підкреслюється тим, що необхідно продовжувати активні зусилля у напрямку покращення міжнародно-правового регулювання механізму надання гуманітарної допомоги, що включає удосконалення існуючих норм, стандартів, створення нових інструментів, які дозволять оперативно реагувати на гуманітарну кризу, забезпечуючи ефективну і безперешкодну допомогу тим, хто її потребує. Висловила слова підтримки пропозиціям офіційних опонентів, які наполягають на тому, що дана робота була видана у вигляді монографії, оскільки дійсно – це такий науковий доробок, який буде цікавим не лише для науковців, а й для пересічних громадян, тому що наразі ми всі живемо в такі часи, коли стикаємося з такими проблемами. Констатувала, що дисертація Бурдюжі Олександра Миколайовича на тему «Міжнародно-правовий механізм надання гуманітарної допомоги» відповідає спеціальності 293 «Міжнародне право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами), а її автор – Олександр Миколайович Бурдюжа заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

Мальвіна ГРУШКО, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія», критичні зауваження виклала у наданій рецензії та оголосила під час виступу, під час дискусії зазначила, що зі свого боку вже не раз наголошувала на позитиві роботи та її важливості, позитивно висловлювалася в адресу дисертанта та дисертації. Вказала, що ознайомлюючись зі змістом роботи, можна відзначити, що він надає можливість стверджувати, що всі сформовані автором елементи наукової новизни, отримані в ході проведення дослідження, є доведеними та такими, що несуть ряд концептуальних висновків, певних пропозицій, рекомендацій, що мають практичне значення; висновки, рекомендації, пропозиції, що наводяться дисертантом, є логічними, обґрунтованими, цінними та такими, що відповідають рівню даних робіт, дисертація є завершеною працею, яка оформлена відповідно до вимог, що ставляться до такого роду робіт, науково обґрунтовані результати проведеного дослідження в цілому у сукупності розв'язують ті завдання, які були поставлені, водночас висловила сподівання, що вони надають теоретичну основу для розв'язання подальших завдань та практичного плану, що можуть ставитися відповідно до певних життєвих обставин, тому що питання надання гуманітарної допомоги можуть стосуватися кожного, зважаючи на це, присутнє практичне значення як для теорії, так і практики. Зазначила, що автором проведена належна

апробація результатів дослідження, основні положення дисертації були відображені в наукових статтях, опублікованих дисертантом, участю у наукових заходах, відзначила, що аналіз тексту дисертації дає підстави говорити про відсутність порушень автором вимог академічної доброчесності, тому що в роботі наявні посилання на джерела в разі використання тих чи інших ідей, надано автором достовірну інформацію щодо результатів наукової діяльності, що підтверджується відповідними довідками з перевірок на плагіат, дисертантом використано в роботі різні методи дослідження і джерела інформації. Підкреслила, що обсяг основного тексту інформації відповідає встановленим нормативам до такого виду робіт, мова викладу відзначається точністю, логічністю та правильним ходом аргументації та подання матеріалу, що відповідає науковому стилю. Вказала, що наукові положення в тексті дисертації доступні та в смисловому плані завершені, взаємопов'язані між собою. Щодо загального висновку вказала, що дисертація Олександра Миколайовича на тему «Міжнародно-правовий механізм надання гуманітарної допомоги» відповідає паспорту спеціальності 293 «Міжнародне право», вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року №44, а автор – Олександр Миколайович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

Світлана КАРВАЦЬКА, доктор юридичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, критичні зауваження виклала у наданому відгуку та оголосила під час виступу, під час дискусії зазначила, що буде лаконічною, оскільки про всі наукові досягнення було зазначено під час захисту, проаналізовано, схвалено, проте відзначила щодо практичної спрямованості тих результатів та висновків, пропозицій, які були озвучені під час публічного захисту, насамперед підкреслила рекомендації, які стосуються суб'єктів надання міжнародної гуманітарної допомоги, державних органів влади, волонтерських організацій – всі висновки дисертаційного дослідження будуть дуже слухними, доречними. Запропонувала, щоб Олександр Миколайович на цьому науковому кроці не зупинявся, а надавав консультації різним організаціям, які правомочні надавати міжнародну гуманітарну допомогу, чи контролюють її, або моніторять, а також в науковому плані продовжував дуже широку, об'ємну, системну проблематику, видав обов'язково монографію, яка засвідчить та продемонструє досягнення буде доступною для користувачів в науковому та практичному плані. Зазначила, що попереду ще багато важливих кроків, а наразі підкреслила, що, по-перше, робота відповідає всім вимогам, по-друге, немає підстав сумніватися в академічній доброчесності та підстав поставити під сумнів самотійний характер виконаного автором дисертаційного

дослідження, тому виходячи з публічного захисту, його результатів, висновків офіційного опонента, висновків колег, запропонувала вважати роботу Олександра Миколайовича Бурдюжі такою як вона є – самостійною, системною, дослідницькою, виконаною особисто дисертантом, а отримані результати, які відповідають паспорту спеціальності 293 «Міжнародне право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року №44, а її автор – Олександр Миколайович Бурдюжа, за результатами та на підставі публічного захисту в установленому порядку заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право». Висловила слова подяки.

Єлизавета ЛЬВОВА, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ, критичні зауваження виклала у наданому відгуку та оголосила під час виступу, під час дискусії зазначила, що надає безсумнівно позитивну оцінку дисертації, оскільки в роботі було удосконалено багато дефініцій, було запропоновано авторську дефініцію, автором обґрунтовано всеосяжний комплекс використаних джерел наукових та підкреслила, що, безсумнівно, робота має практичну складову. Висловила надію, що в подальшому ще буде змога почути про наукову публікацію у вигляді монографії. Зазначила, що вона вже говорила про монографію, що було підтримано Хашматуллою Набієвичем, що можна вже розробити якусь колективну монографію на кафедрі з цієї тематики, оскільки, на її погляд, ця тема не має строку давнини та буде постійно актуальною, зокрема, зважаючи на те, що в Україні є така категорія осіб як внутрішньо переміщені особи, тому важливо, що дисертант в контексті дослідження механізму надання гуманітарної допомоги звернув увагу щодо людських цінностей та потреб внутрішньо переміщених осіб, що має актуальність для України. Звернула увагу, що автором удосконалено положення щодо співпраці гуманітарної політики ЄС з іншими політиками та визначено, що доцільно застосовувати свод-аналіз, зокрема, для юристів-правників, бо дуже рідко, коли взагалі знають що це таке та його застосовують, а інші системи та аналітичні методи застосовуються. Підвела підсумок, що дисертація Олександра Миколайовича Бурдюжі на тему «Міжнародно-правовий механізм надання гуманітарної допомоги» є оригінальною та завершеною науковою роботою, виконана особисто дисертантом у вигляді кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, отримані теоретичні та практичні результати відповідають паспорту спеціальності 293 «Міжнародне право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року № 44 з подальшими доповненнями та змінами, а її автор – Олександр Миколайович Бурдюжа заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради,

«Проти» - немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Олександрю БУРДЮЖІ ступінь доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Хашматулла БЕХРУЗ